

LENI BAUER ESCY

Σκηνογράφου του κρατικού
θεάτρου της Στουτγάρδης

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΟΥ

Τό ἐπάγγελμα του σκηνογράφου, μολονότι, φαινομενικά πρό πολλού γνωστό, στήν πραγματικότητα εἶνε ἀπό τὰ πιό ἄγνωστα. Ἡ παρεξήγησης εἰς βάρος του ἀρχίζει, ὅν θέλετε, ἀπό τὸνομά του. Σέ κάθε θεατρικό πρόγραμμα διαβάζουμε : «Σκηνογραφίες τόδε». Κι ὡς τόσο βέβαια δέν εἶνε «σκηνογραφία» αὐτό πού ἔχει νά κάνει ὁ σκηνογράφος, εἶνε ἕνας χώρος ἐπάνω στή σκηνή, ἕνας χώρος μέσα στόν ὁποῖον ἐξελιίσεται ἡ δράσις, ἕνας χώρος λοιπόν γιά τὸ δράμα, γιά τὸ ἔργο.

Ἄλλά καί ἡ ἔννοια τοῦ χώρου αὐτοῦ εἶνε διαφορετική καί πρέπει νά ἐξετασθῆ προσεκτικώτερα καί σ' ὄλες τῆς τῆς λεπτομέρειες. Γιατί βέβαια δέν πρόκειται γιά τὸ ἐξωτερικό σχεδιάγραμμα, γιά τὸ ἀπλῶς ὄρατό, παρὰ γιά τὸν χαρακτήρα του πρώτιστα, γιά τὴν ἀνακάλυψι τοῦ πνευματικοῦ μέρους τοῦ περιβάλλοντος, τῆς ἀτμοσφαιρας, ὅπου τὸ ἔργον θά φανῆ μέσα στόν ζωντανό του κύκλο. Ὑστερα ἀπ' αὐτό, θά ἐρθῆ ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐκείνου πού ἀπευθύνεται στήν δρασι καί ὑποπίπτει σ' αὐτήν. Κι αὐτό συμβαίνει μέ κάθε ἔργο, πάλι ἀπό τὴν ἀρχή. Γιατί τὸ καθένα ἔχει τὰ δικά του μέτρα, κ' ἐπάνω σ' αὐτὰ θά κανονισθῆ τὸ κάθε τι, ἀπὸ αὐτὰ καί μόνο θά ἐκινήσῃ ἡ σκηνογραφία ποῦ, θά ἐξηκρητῆσῃ τὴν ἐρμηνεία του.

Ἐπομένως ἡ ἐργασία μας ἔγκεται κυρίως : εἰς τὸ νά ἀναγνωρίσουμε τὸ βαθύτερο κίνητρο μέσα στὸ ἔργο, εἰς τὸ νά διαισθανθοῦμε τὸν ξεχωριστό του τόνο, τὸ εἰδικό του κλίμα, εἰς τὸ νά βροῦμε—ἀφοῦ ὁπωσδήποτε πρέπει ν' ἀναφέρουμε καί τὴ λέξι εἰκόνα—τὴν

ὀπτική τὴν ὄρατὴ ἀντανάκλασι τὸν ἐσωτερικὸν δεδομένων τοῦ ἔργου, τοῦ ὁποῖου ἀναλόβαμε τὴν ἐρμηνεία. Αὐτὴ ὅμως ἡ ὄρατὴ ἀπεικόνισις, δέν παρουσιάζεται σάν ἕνα εἶδος πῖνακος φανταστικοῦ, πού κάτι θέλει νά παραστήσῃ, ἀλλὰ προορίζεται νά τοποθετηθῆ στὸ ὕψιστο ἐπίπεδο πού ἀγκαλιάζει ὀλόκληρο τὸ χῶρο, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν περιοχὴ ἐντάσεως τὸν κινήσεων, τοῦ λόγου τῆς μουσικῆς, τῆς ἐκάστοτε δηλαδὴ ἐπὶ σκηνῆς δράσεως.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι : ἡ ἐργασία τοῦ σκηνογράφου καί ἡ κατάταξις του στήν κοινότητα τὸν ἀσχολιῶν, πού ὅπαιται μία σκηνοθέτης, εἶνε διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐργασία τὸν ἄλλοτε «ζωγράφων τοῦ θεάτρου». Αὐτὸς ὁ τελευταῖος ἀνήκε σὲ κάποιο ἐργαστήριον, πού δέν εἶχε καμμιά ἀπολύτως σχέσι μέ τὸ ἴδιο τὸ θέατρο, καί δέν λάβαινε μέρος στίς ἰδέες καί τὰ συναισθήματα πού ἀπασχολοῦσαν τὸν σκηνοθέτη γιά τὸ ἔργο, πού αὐτὸς θά σκηνογραφοῦσε. Ἐλάβαινε ἀπλοῦστα τὴν ἐντολὴ γιά τὸν διάκοσμον, γιά τὴν ἐπιπλοῦσα, πού σήμερα δέν θεωροῦμε τελικὴ μας καί ἀποκλειστικὴ ἐπιδίωξι. Γιά τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ἐντολῆς αὐτῆς ἄρκοσαν οἱ ὑποδείξεις γιά τὸ ἐξωτερικό, γιά τὸ ἐπιπόλαιον, ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι, περιβάλλον τοῦ δράματος, καί δέν ἦταν ἀνάγκη νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ δραματουργικὸι νόμοι, ὁ σκηνικὸς ρυθμὸς, ἡ ἰδιάζουσα γλῶσσα, ἡ ἀναπνοὴ γενικά καί ὁ παλμὸς τοῦ κομματιῦ.

Σήμερα ἡ δημιουργία μιᾶς σκηνοθετήσεως βαραίνει

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

τό ίδιο με εύθύνες τόν σκηνοθέτη και τόν σκηνογράφο, που από τήν αρχή τής προετοιμασίας ενός κομματιού έργάζονται μαζί κ' επάνω στήν ίδια κοινή βάση. Όπως ο σκηνογράφος έτσι και ο σκηνοθέτης, ίσως μάλιστα περισσότερο ο τελευταίος, είναι ένα πρόσωπο που προκαλεί πολλές συζητήσεις μεταξύ τών θεατών, γιατί ούτε ο ένας, όπως είπαμε είναι ένας διακοσμητής χαριτωμένων παρασκηνίων, ούτε ο άλλος ένας, οργανωτής τής κινήσεως του δράματος, που θα έκτυλιχθή ανάμεσα σ' αυτά. Η συνεργασία τους θαχί από περιπτώσεως σε περίπτωση μιιά διαφορετική χροιά, αναλόγως τής σχέσεως, που θα ύπαρξη ανάμεσα στις δημιουργικές δυνάμεις τών δύο συντρόφων. Υπάρχουν σκηνοθέτες, που υπόκεινται σ' ένα είδος δραματισμού για ένα έντελως ξένο και άγνωστό τους έργο, και μ' αυτόν τό χαρακτηρίζουν από τήν πρώτη στιγμή σ' όλες του τις λεπτομέρειες, επιβρούν επάνω στον σκηνογράφο, τόν έμπνέουν και του βίνουν τή διάθεσι, του τόνουν τήν έπιθυμία να έργασθί κι αυτός πάνω στον δραματισμόν αυτό, να τόν αναπτύξη, να του χαρίση έναν τύπο δράτό, μιιά φόρμα. Υπάρχουν και άλλοι, —ως επί τό πλείστον με κάπως περιορισμένη φαντασία— που έρχονται από τήν πρώτη τους επαφή με τόν σκηνογράφο, μ' ένα σχολαστικά άκριβές και σ' όλες του τις λεπτομέρειες προϋπολογισμένο σχέδιο. Μέσα στο σχέδιο αυτό είναι ήδη προσδιορισμένη κάθε εμφάνισις, κάθε θέσις, κάθε στάσις, κάθε κίνησις, κάθε λεπτομέρεια: είναι δηλαδή ένα σχέδιο, που δέν επιδέχεται πιά κομμάτι ανάπτυξις, για τόν απλούστατο λόγο, ότι ο σκηνοθέτης με τό προδιαγεγραμμένο του σχέδιο, έχει κατεβάσει τόν σκηνογράφο στο επίπεδο του παραγιού. Και υπάρχουν ακόμη άλλοι, που κοντά τους, ο σκηνογράφος, είναι εκείνος που δίνει, που έργάζονται δηλαδή μέσα στον χώρο, τόν όποιον αυτός έδημιούργησε και, πολύ συχνά, με τόση έπιτηδειότητα, ώστε, στο άποτέλεσμα, σχεδόν δέν διακρίνεται ο τρόπος αυτός τής εργασίας. Αυτόι δέν είναι κατά βάθος σκηνοθέται, παρά επιδέξιοι οργανωται και η συνεργασία μαζί τους δέν ικανοποιεί, γιατί φεύγει από τή φυσική πορεία τής εξέλιξεως. Και έπειτα υπάρχουν κ' εκείνοι οι λίγοι, που μιλάνε τήν ίδια γλώσσα με τόν σκηνογράφο τους, και που δέν χρειάζεται παρά ένα νόημα, ένα άγγεγμα μεταξύ τών δύο συνεργατών, για να παραχθί ένα άποτέλεσμα, που θά όφειλεται έξ ίσου και στους δύο και θά είναι κοινό προϊόν βγαλλμένο από τις δυνάμεις και τών δύο.

Μιιά ιδιαίτερη περίπτωση άποτελούν εκείνοι, που με τή δύναμι τής προσωπικότητός τους δίνουν σ' όλόκληρο τό έργο τή δική τους σφραγίδα, κατορθώνοντας ν' άντλήσουν από κάθε συνεργάτη τους και τό τελευταίο ψίχουλο που μπορεί να προσφέρει και άποκρυσταλλώνοντας τό σύνολο έξω και ψηλότερα και από τόν έαυτό τους τόν ίδιο.

Με όλους αυτούς τούς τύπους έχω ως τώρα συνεργασθί και είναι αυτόνοητο πώς και η συνεργασία με τόν καθένα απ' αυτούς, ήταν διαφορετική, και ο δρόμος που άκολουθήσαμε για να φθάσουμε στο τέρμα, κάθε φορά άλλοιώτικος. Κι' όμως κάθε τέτοια συνεργασία έχει πάντα ένα σκοπό: Από κοινού άκολουθώντας ένα και τόν ίδιο με τόν συνεργάτη μας δρόμο, ξεκινώντας από τις ίδιες καλλιτεχνικές άπόψεις να φθάσουμε σε μιιά ένότητα έργου και περιβάλλοντος.

(Συνεχίζεται)

